

църковния поименник от 1834 г. се вписват и демирджии (железари). В последните десетилетия преди Руско-турската освободителна война в Стара Загора местни цигани занаятчии са калайджии, махчии (изработващ железни пирони и клинове), налджии (произвеждат подкови за животни), балтаджии и демирджии. „Те работят почти един и същи занаят – железарство. ... Балтаджиите: в техните дюкяни било като в наковалнята на Вулкана: постоянно пушек, удари и искри... Махчии и налджии имало в Стара Загора всичко 15 дюкяна налице. Те работели денонощно със сичката си челяд и печелели добри пари. Работата се захващала с песни посред нощ и продължавала така до към 3-4 часа след обяд... Демирджиите работят мотики, сърпове, огребачки и ножове за рала. Техните работилници били постоянно пълни със селяни, които се принуждавали често да им помагат в нещо, за да излезе по-скоро работата им“. Цигани в с. Семчина, в Татар Пазарджишката каза (дн. с. Семчиново, Пазарджишко), правят клинци (мухове) и плочи, с които подковават едрият работен добитък (волове, биволи) (Иванова, Кръстев 2006: 46-49; Иширков 1942: 50; Захариев 1973: 25). В средногорските села Каменица, Мухово, Церово, Славовица турските цигани ковачи се включват в изработването на оръжие за Априлското въстание. В организираната оръжейна работилница в местността Еледжик „работеха най-много майстори, повечето цигани, турски и български, всичките на брой около четиридесет души, на които главен майстор беше Стоян Иванов от с. Мухово“ (Стоянов 1983: 396-397).

До Освобождението софийската циганска Шех махала се населява предимно със семейства на цигани ковачи и калайджии. В другата циганска махала Хаджи Манов мост ковачите обслужват най-вече околните села. В подножието на тепето Бунарджика в Пловдив се струпват железаро-ковашките дюкянчета на местните цигани (Мизов 2006-I: 217).

В първите десетилетия след Освобождението, въпреки започна-

лия упадък на занаятчийството като цяло, от жезарския занаят има голяма нужда. Цигани железари продължават да живеят и работят в градовете. Други се заселват в селата, където икономическата обстановка е по-благоприятна за тях. „В Източна Румелия от мо-

Цигани налбанти